

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Ψυχολογία της Υγείας

Ενότητα 8 : Το παιδί με χρόνια και σοβαρή ασθένεια

Βασιλική Σιαφάκα

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας

Ψυχολογία της Υγείας

Ενότητα 8: Το παιδί με χρόνια και σοβαρή ασθένεια

Βασιλική Σιαφάκα

Επίκουρος Καθηγήτρια

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας (1 από 2)

Με την ολοκλήρωση της ενότητας οι φοιτητές θα πρέπει να γνωρίζουν:

- Την ανάπτυξη των εννοιών της υγείας και της ασθένειας στα παιδιά, ανάλογα με το γνωστικό τους επίπεδο
- Τις φάσεις της προσαρμογής των παιδιών στο νοσοκομείο
- Τις επιπτώσεις της νοσοκομειακής φροντίδας

Σκοποί ενότητας (2 από 2)

- Τους τρόπους πρόληψης και μείωσης των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας
- Τις αντιδράσεις και τις ανάγκες της οικογένειας στη χρόνια ασθένεια του παιδιού
- Τους στόχους ενός προγράμματος ψυχοκοινωνικής στήριξης

Περιεχόμενα ενότητας (1 από 2)

- Χρόνια νοσήματα στα παιδιά
- Οι επιπτώσεις της νοσηλείας
- Τι προκαλεί έντονο stress στα παιδιά
- Φάσεις προσαρμογής των παιδιών στο νοσοκομείο
- Πρόληψη και μείωση των αρνητικών συνεπειών της νοσηλείας
- Η έννοια της υγείας και της ασθένειας στα παιδιά, ανάλογα με το γνωστικό τους επίπεδο

Περιεχόμενα ενότητας (2 από 2)

- Το παιδί που αποθεραπεύεται
- Το παιδί που πεθαίνει
- Οι γονείς και τα αδέλφια του άρρωστου παιδιού
- Πώς αντιλαμβάνονται οι γονείς την ασθένεια του άρρωστου παιδιού τους

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Χρόνια νοσήματα στα παιδιά

Χρόνια νοσήματα στα παιδιά (1 από 2)

➤ Το 2-4% του παιδικού πληθυσμού παρουσιάζει
σοβαρά χρόνια νοσήματα

Σε ορισμένες περιπτώσεις, προκαλούνται επιπλέον
λειτουργικές διαταραχές ⇔ **μειονεξία** ⇔ εμπόδια
στο φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον
(π.χ. βαριά νεανική ρευματοειδής αρθρίτιδα)

Χρόνια νοσήματα στα παιδιά (2 από 2)

- ✓ νοσήματα του κολλαγόνου
- ✓ σακχαρώδης διαβήτης
- ✓ άσθμα
- ✓ νευρωσικό σύνδρομο
- ✓ συγγενείς καρδιοπάθειες
- ✓ ινοκυστική νόσος
- ✓ μεσογειακή αναιμία
- ✓ αιμολυτικά σύνδρομα
- ✓ κακοήθειες
- ✓ μυοπάθειες
- ✓ μεταβολικά σύνδρομα

Εισαγωγή του παιδιού στο νοσοκομείο

- **Ψυχοτραυματική εμπειρία** για το παιδί και την οικογένειά του
- Όταν η νοσηλεία διαρκεί λίγο, δε σχετίζεται με σοβαρές μακροπρόθεσμες συναισθηματικές διαταραχές
- Εισαγωγή μακροχρόνια ή επαναλαμβανόμενη ανά διαστήματα: οδυνηρή εμπειρία, με **μακροπρόθεσμες συναισθηματικές επιπτώσεις**

Η αντίδραση του παιδιού

- Ένα μικρό παιδί μπορεί φαινομενικά να μην εκφράζει κανένα από τα βαθύτερα συναισθήματά του ⇒ να περάσουν απαρατήρητα
- Επιβεβλημένη η ιδιαίτερη **ευαισθητοποίηση όλου του προσωπικού** στην κατανόηση των αντιδράσεων

Οι επιπτώσεις της νοσοκομειακής φροντίδας

Εξαρτώνται:

- 1. Από ατομικούς παράγοντες:** ηλικία, στάδιο νοητικής εξέλιξης, προηγούμενες εμπειρίες, ικανότητες αντιμετώπισης στρεσογόνων παραγόντων
- 2. Από διαπροσωπικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες:** στάση των γονέων, του προσωπικού, συνθήκες νοσηλείας, σχέσεις με άλλα παιδιά
- 3. Από παράγοντες που σχετίζονται με την ασθένεια:** σοβαρότητα, χρονιότητα, επιπτώσεις στην εξωτερική εμφάνιση

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Οι επιπτώσεις της νοσοκομειακής φροντίδας (1 από 6)

- Βρέφη:** το κεντρικό σημείο είναι ο αποχωρισμός από τους γονείς
- Βρέφη κάτω των 5 μηνών,** που δεν έχουν αναπτύξει ακόμη ένα στενό δεσμό προσκόλλησης (attachment) με τη μητέρα, μπορεί να αντιδράσουν στη νοσηλεία με δυσκολίες διατροφής, ύπνου και απέκκρισης
- Η αντίδραση υποχωρεί λίγες εβδομάδες μετά την επιστροφή του παιδιού στο σπίτι

Οι επιπτώσεις της νοσοκομειακής φροντίδας (2 από 6)

❑ **Βρέφη 6-12 μηνών:** ο αποχωρισμός από τη μητέρα έχει σοβαρές συνέπειες στην εξέλιξη του παιδιού

Παρατηρούνται:

- Παλινδρομήσεις στην ψυχοκινητική ανάπτυξη
- Καταθλιπτικές εκδηλώσεις
- Αύξηση της ευαισθησίας σε λοιμώδη νοσήματα
- Μακροπρόθεσμα: πιθανά ελλείμματα στη δομή της προσωπικότητας και δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις

Οι επιπτώσεις της νοσοκομειακής φροντίδας (3 από 6)

- ❑ **1-3 ετών:** ο αποχωρισμός από τη μητέρα εκλαμβάνεται ως απώλεια της αγάπης των γονιών και εγκατάλειψη

- ❑ Κλαίει, αντιδρά, παλινδρομεί (π.χ. πιπίλισμα δακτύλων, απώλεια ελέγχου σφικτήρων, δυσκολία στην ομιλία)

Οι επιπτώσεις της νοσοκομειακής φροντίδας (4 από 6)

- 4-5 χρονών:** Το άγχος αποχωρισμού είναι λιγότερο έντονο
Συχνές οι φοβικές αντιδράσεις, τα σωματικά ενοχλήματα ως εκδηλώσεις άγχους, συμπτώματα ενούρησης κι εγκόπρισης
- Οι εσωτερικές συγκρούσεις και φαντασιώσεις αντανακλώνονται στο **φόβο τιμωρίας**

Οι επιπτώσεις της νοσοκομειακής φροντίδας (5 από 6)

❑ Λανθάνουσα περίοδος 6-11 ετών:

Οι επώδυνες διαγνωστικές και θεραπευτικές διαδικασίες ενισχύουν τις φαντασιώσεις και μπορούν να εκληφθούν ως τιμωρία ή ως καταδίωξη

❑ Εκδήλωση σωματικών συμπτωμάτων, χωρίς οργανική αιτιολογία, ως εκδηλώσεις άγχους

Οι επιπτώσεις της νοσοκομειακής φροντίδας (6 από 6)

- ❑ **Εφηβεία:** η νοσηλεία βιώνεται ως **εμπόδιο** στην πορεία για αυτονομία και διαμόρφωση ταυτότητας
Αντίδραση στην εξάρτηση, στα πρόσωπα εξουσίας, στις θεραπευτικές οδηγίες

- ❑ Η έκταση της δυσκολίας εξαρτάται από:
  - α.** την ποιότητα των σχέσεων με τους γονείς και
  - β.** τη δυνατότητα του προσωπικού να κατανοήσει τη συμπεριφορά

Τι προκαλεί έντονο στρες στα παιδιά; (1 από 2)

- Ο αποχωρισμός αγαπημένων προσώπων
- Η διαταραχή του καθημερινού ρυθμού της ζωής
- ο περιορισμός της κινητικότητας
- Η συνύπαρξη με άλλα άρρωστα παιδιά
- Οι περιορισμοί στη διατροφή
- Οι διαγνωστικές εξετάσεις
- Η αναισθησία
- Μια χειρουργική επέμβαση κ.ά.

Τι προκαλεί έντονο στρες στα παιδιά; (2 από 2)

- Οι ερμηνείες και οι φαντασιώσεις του παιδιού
- Η αλλαγή στη συμπεριφορά των γονιών του που ανησυχούν τις ανησυχίες του
- Οι «παράλογες» προσδοκίες του προσωπικού, που απαιτεί πλήρη συμμόρφωση και παθητικότητα

Φάσεις της «προσαρμογής» του παιδιού στο νοσοκομείο (1 από 2)

1^η φάση: Διαμαρτυρία (protest):

Νιώθει θλιμμένο, εγκαταλελειμμένο, φοβισμένο, ζητά τη μητέρα του (διαρκεί μερικές ώρες έως κάποιες μέρες)

2^η φάση: Απελπισία (despair):

Αρχίζει να γίνεται πιο απαθές, κλαίει μονότονα και σιγανά.
Αυτό ερμηνεύεται ως μείωση της θλίψης και μια μορφή προσαρμογής
Πρόκειται για έκφραση της απελπισίας του παιδιού

(Robertson Bereavement Center, <http://www.hospiceofmedina.org/hmc-the-robertson-bereavement-center/childrens-bereavement-services>)

Φάσεις της «προσαρμογής» του παιδιού στο νοσοκομείο (2 από 2)

3^η φάση: Συναισθηματική αποδέσμευση (detachment):
Εκδηλώνει συμπεριφορά συμβιβασμού και
προσαρμογής και φαίνεται αδιάφορο προς τη μητέρα

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας I (1 από 3)

1. **Προετοιμασία** του παιδιού και **ενημέρωσή** του για θέματα που αφορούν στην αρρώστια του

Συμβάλλει:

- ✓ στη μείωση του άγχους
- ✓ στην προσαρμογή στη νοσηλεία
- ✓ στην ταχύτερη ανάρρωση
- ✓ στη μείωση της πιθανότητας εμφάνισης διαταραχών της συμπεριφοράς κατά τη μετανοσοκομειακή περίοδο

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας I (2 από 3)

Χαρακτηριστικά προετοιμασίας – ενημέρωσης:

- α. Εξατομικευμένη: ηλικία, γνωστικό στάδιο, οικογενειακό περιβάλλον, σωματική και ψυχολογική του κατάσταση

- β. Εστιασμένη στο τι ενδιαφέρεται να μάθει : πώς θα είναι ο χώρος, ποιοι θα τον φροντίσουν, τι εξετάσεις θα κάνει, αν θα είναι μαζί του η μητέρα του κ.ά.

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας I (3 από 3)

Βοηθητικές μέθοδοι για την ενημέρωση:

- Εικονογραφημένα βιβλία – παραμύθια
- Χρήση του παιχνιδιού από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό - κούκλες
- Την προβολή ταινιών ή βίντεο

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Η έννοια της ασθένειας στα παιδιά

Πώς αναπτύσσονται οι έννοιες της υγείας και της ασθένειας σ' ένα παιδί; (1 από 6)

- Επηρεάζονται από το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει
- **18 μηνών – 6 ετών:** αποδίδει την αιτιολογία της αρρώστιας στον εαυτό του (σε κάτι κακό που είπε, σκέφτηκε ή έκανε)
Ασθένεια = τιμωρία

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Πώς αναπτύσσονται οι έννοιες της υγείας και της ασθένειας σ' ένα παιδί; (2 από 6)

- **7-11 ετών:** έχει γνώσεις για το ανθρώπινο σώμα και εντοπίζει με ακρίβεια έναν αριθμό οργάνων (καρδιά, πνεύμονες, εγκέφαλο, στομάχι)
- Εξακολουθεί να αποδίδει την ασθένεια σε εξωτερικούς παράγοντες, πιστεύει ότι οφείλεται σε μικρόβια, χωρίς να ξέρει πώς μεταδίδονται

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Πώς αναπτύσσονται οι έννοιες της υγείας και της ασθένειας σ' ένα παιδί; (3 από 6)

- **7-11 ετών:** εσωτερικεύει την αρρώστια (την τοποθετεί μέσα στο σώμα), αλλά την περιγράφει με ασαφείς όρους
- **9 ετών :** είναι σε θέση να συνειδητοποιήσει ότι:
  - α. η ασθένεια μπορεί να προληφθεί και
  - β. το ίδιο μπορεί να έχει κάποιον έλεγχο σε θέματα υγείας

Πώς αναπτύσσονται οι έννοιες της υγείας και της ασθένειας σ' ένα παιδί; (4 από 6)

7-11 ετών:

Το προσωπικό δίνει πληροφορίες για τα όργανα του σώματος και τις βασικές λειτουργίες

- α. τροποποιεί εσφαλμένες αντιλήψεις του παιδιού
- β. εκπαιδεύει σε θέματα υγείας

Πώς αναπτύσσονται οι έννοιες της υγείας και της ασθένειας σ' ένα παιδί; (5 από 6)

- **Άνω των 12 ετών:** περνά στην κατανόηση του δυνατού. Συνειδητοποιεί ότι :
  - α. η ασθένειά του οφείλεται σε πολλές διαφορετικές αιτίες
  - β. κάποια άτομα είναι πιο ευάλωτα σε νοσογόνους παράγοντες
- Κατανοεί ιατρικές οδηγίες. Οι αντιλήψεις του για τις λειτουργίες του σώματος δεν είναι πάντα σωστές

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Πώς αναπτύσσονται οι έννοιες της υγείας και της ασθένειας σ' ένα παιδί; (6 από 6)

Ενημέρωση: με απλό και κατανοητό τρόπο και με
τακτικές επαναλήψεις

Μπορεί να χρησιμοποιείται η **μεταφορική απεικόνιση**
ή συμβολική αναλογία για να εξηγήσει την
αρρώστια και τις θεραπευτικές παρεμβάσεις

Παράδειγμα:

Νεανικός Διαβήτης: Αναλογία ανάμεσα στον άνθρωπο
και το αυτοκίνητο

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας II

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας II (1 από 8)

A. Συναισθηματική στήριξη του νοσηλευόμενου παιδιού

Για να είναι αποτελεσματική πρέπει να περιλαμβάνει και τη φροντίδα της οικογένειάς του

Οι γονείς δυσκολεύονται να του προσφέρουν τη στήριξη που χρειάζεται - είναι απορροφημένοι από τις δικές τους ανησυχίες

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας (2 από 8)

Παραμονή της μητέρας κοντά στο παιδί κατά τη διάρκεια της νοσηλείας ⇒ Αίσθηση ασφάλειας

Η μητέρα αντλεί ικανοποίηση από τη συμβολή της στη φροντίδα του παιδιού

Μειώνεται το άγχος της και οι ενδεχόμενες ενοχές της για την ασθένεια το παιδιού

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας (3 από 8)

Πρόβλημα από την παραμονή της μητέρας στο νοσοκομείο : ο **ανταγωνισμός** ανάμεσα στο προσωπικό και στην ίδια

(π.χ. «*Το προσωπικό δεν ξέρει τι κάνει*»)

«*Οι νοσοκόμες είναι αδιάφορες ή βαριούνται*»

«*Οι ειδικευόμενοι εξασκούνται πάνω του*»

«*Το φαγητό που του δίνουν είναι απαίσιο*»)

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας (4 από 8)

- Γονείς: καχυποψία και κρίση εμπιστοσύνης
- Χωρίς τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ γονιών – προσωπικού, η πορεία μιας νοσηλείας είναι δύσκολη
- Χρήσιμο: ο ορισμός ενός υπεύθυνου από κάθε ειδικότητα για κάθε παιδί - σταθερά πρόσωπα αναφοράς

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας (5 από 8)

B. Ενεργός συμμετοχή του παιδιού στην αποκατάσταση της υγείας του

- Οι προσδοκίες του προσωπικού και τα χαρακτηριστικά της ασθένειας και της θεραπείας
⇒ περιορισμούς που αναστέλλουν την ανεξαρτησία και τον αυτοέλεγχό του
- Τα μικρότερα παιδιά συνήθως **παλινδρομούν**

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας (6 από 8)

- Αναγκαία η αλλαγή των προσδοκιών του προσωπικού σχετικά με το ρόλο και τις ευθύνες που μπορεί να αναλάβει ένα παιδί ⇨ εξασφάλιση της εμπιστοσύνης και της συνεργασίας
- Τα παιδιά που συμμορφώνονται παθητικά θεωρούνται «υπόδειγμα», αλλά δυστυχώς αυτά αισθάνονται μεγαλύτερη απόγνωση και έλλειψη ελέγχου της κατάστασης

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας (7 από 8)

Η νοσηλεία πρέπει να είναι για το παιδί μια **εκπαιδευτική εμπειρία**

Η αγωγή υγείας δεν πρέπει να τρομοκρατεί, αλλά να προωθεί συμπεριφορές υγείας

Πρόληψη και μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της νοσηλείας (8 από 8)

Γ. Ψυχολογική επεξεργασία των εμπειριών που βιώνει το παιδί κατά τη διάρκεια μιας νοσηλείας

«Το παιχνίδι του γιατρού»: διερεύνηση του σώματος, βίωση της εμπειρίας μιας θεραπευτικής διαδικασίας

Η συμβολική γλώσσα του παιδιού αποτελεί το διαγνωστικό μέσο της ψυχικής του κατάστασης

Η ζωγραφική αποτελεί φυσικό μέσο έκφρασης

Αντιλήψεις των παιδιών με καρκίνο

Στάδια συνειδητοποίησης της ασθένειας

- 1ο** Συνειδητοποίηση ότι η αρρώστια του είναι σοβαρή
- 2ο** Μαθαίνει τα φάρμακα και τις παρενέργειές τους
- 3ο** Συνειδητοποίηση ότι τα φάρμακα που του χορηγήθηκαν δεν ήταν αποτελεσματικά
- 4ο** Εμπειρία υποτροπών που κάνουν το παιδί να πιστεύει ότι δε θα γίνει ποτέ καλά
- 5ο** Συνειδητοποίηση ότι η ασθένειά του οδηγεί στο θάνατο

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Το παιδί που αποθεραπύεται

Το παιδί που αποθεραπεύεται

- Τα περισσότερα θεραπευμένα παιδιά προσαρμόζονται εύκολα

- Ένα σημαντικό ποσοστό παρουσιάζει :
  - α. αυξημένα επίπεδα άγχους και κατάθλιψης
  - β. αρνητική εικόνα που διατηρεί για τον εαυτό του

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Το παιδί που πεθαίνει

Το παιδί που πεθαίνει (1 από 3)

- Εκφράζει έμμεσα, άμεσα ή συμβολικά τη διαίσθηση ή τη γνώση ότι πεθαίνει και αποχαιρετά τα αγαπημένα του πρόσωπα
- Συχνά αφήνει μηνύματα ή δίνουν συμβουλές
- Διατηρεί ή αναπτύσσει ένα στενό δεσμό με κάποιο άτομο που εμπιστεύεται - πιστεύει ότι θα το συνοδεύσει στην πορεία του .....

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995, G. Raimbault, 1996)

Το παιδί που πεθαίνει (2 από 3)

- **G. Raimbault:** «Το άρρωστο παιδί συχνά ανησυχεί μήπως λιγοστέψει η αγάπη των γονιών του γι' αυτό, επειδή είναι άρρωστο και τους δημιουργεί έγνοιες, απαιτεί φροντίδες, έξοδα, τους λυπεί και τους κάνει δυστυχισμένους....»

(G. Raimbault, 1996)

Το παιδί που πεθαίνει και η συζήτηση της αγωνίας του (3 από 3)

- Σεβόμαστε την επιθυμία των γονιών, ειδικά, αν πρόκειται για μικρό παιδί
- Πρώτη επιλογή για τη συζήτηση: οι **γονείς**
- Δεύτερη επιλογή: **ο γιατρός** ή συνοδευτικό πρόσωπο της θεραπευτικής ομάδας
- Να μην υψώσουμε ένα τείχος σιωπής στην ανάγκη του παιδιού να υπάρξει κάποιος που θα ακούσει την αγωνία του
- Του δίνουμε πάντα τη **δυνατότητα της ελπίδας**

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Οι γονείς και τα αδέρφια του άρρωστου παιδιού

Οι γονείς του άρρωστου παιδιού (1 από 3)

- Τεράστιο, πολύπλοκο και θεμελιακό ζήτημα
- Η διάγνωση μιας σοβαρής ασθένειας σε ένα παιδί : σοβαρό ναρκισσιστικό πλήγμα για τους γονείς
- Αντιδράσεις κατά τη διάγνωση: σοκ και άρνηση, θυμός, ενοχές, άγχος, απόγνωση
- Αν η χρόνια ασθένεια είναι κληρονομική ή συγγενής: ενοχές, επειδή έφεραν στον κόσμο ένα μη υγιές παιδί
- Αν δεν είναι κληρονομική, νιώθουν ότι δεν ήταν ικανοί να το προστατέψουν

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Αντίδραση της οικογένειας στη χρόνια ασθένεια του παιδιού

Εξαρτάται από:

1. Την ηλικία έναρξης της αρρώστιας
2. Τη σοβαρότητα της ασθένειας και την πρόγνωση
3. Το αν η ασθένεια είναι επίκτητη ή συγγενής
4. Την παρουσία άλλων υγιών παιδιών στην οικογένεια
5. Την ύπαρξη ή μη προηγούμενης ψυχολογικής διαταραχής
6. Το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Πώς αντιλαμβάνονται οι γονείς την ασθένεια του παιδιού τους; (1 από 2)

- 1. Ως πρόκληση:** αναζητούν πληροφορίες, αναπτύσσουν δεξιότητες και προσαρμόζονται
- 2. Ως δοκιμασία:** επηρεαζόμενοι από τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Πιστεύουν ότι δοκιμάζεται η πίστη τους ή οι σχέσεις τους
- 3. Ως κακοτυχία:** συνήθως, βιώνουν κι άλλα δυσάρεστα γεγονότα (π.χ. ανεργία)
Η ασθένεια : πρόσθετο γεγονός που απειλεί τη συνοχή της οικογένειας

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Πώς αντιλαμβάνονται οι γονείς την ασθένεια του παιδιού τους; (2 από 2)

- 4. Ως θέλημα της μοίρας:** θεωρούν ότι δεν ελέγχουν τίποτα, υπακούν τις οδηγίες των γιατρών και περιμένουν καρτερικά
- 5. Ως τιμωρία:** βιώνουν ενοχές, θεωρούν ότι το «άξιζαν» αυτό και εκδηλώνουν έντονη επιθετικότητα στο περιβάλλον

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Οι γονείς του άρρωστου παιδιού (1 από 2)

Όλη η οικογένεια βρίσκεται σε κρίση:

- Η δυνατότητα ανοιχτής επικοινωνίας ⇔ προσαρμογή στη νόσο
- Προστατευτική στάση και αποφυγή ενημέρωσης του ίδιου του παιδιού όσο και των αδελφών του
- Μητέρα: απομονώνεται με το παιδί της σ' ένα μικρόκοσμο

Οι γονείς του άρρωστου παιδιού (3 από 3)

- Επιδιώκουν να σταματήσουν το χρόνο και την εξέλιξη των γεγονότων
- Αν το παιδί πεθάνει, μπορεί να διακατέχονται από έντονο **θυμό**, προς όλους (προσωπικό, συγγενείς, φίλους)
- Μπορεί να μεταθέσουν τη στάση που είχαν προς το παιδί που πέθανε σε κάποιο από τα επιζώντα ή να προσπαθήσουν να αποκτήσουν σύντομα ένα άλλο παιδί

Τα αδέρφια του άρρωστου παιδιού (1 από 4)

- Όλες οι αλλαγές που συμβαίνουν στην οικογένεια επηρεάζουν τα αδέρφια του άρρωστου παιδιού
- Στερημένα της φροντίδας των γονιών τους, εμφανίζουν οργανικά ή προβλήματα συμπεριφοράς
- Αργότερα... συγκρίνονται με την εξιδανικευμένη εικόνα του χαμένου αδελφού

(Παπαδάτου Δ., Αναγνωστόπουλος Φ., 1995)

Τα αδέλφια του άρρωστου παιδιού (2 από 4)

- **Πιθανότητα ταυτίσεων** με το νεκρό αδελφό
- Τέτοιες εκδηλώσεις χρήζουν άμεσης παρέμβασης από ειδικό, γιατί θα υπάρξουν σοβαρές επιπτώσεις στη δομή της προσωπικότητας και της ψυχοσυναισθηματικής εξέλιξης του παιδιού

Συνήθειες συμπεριφορές των αδελφών (3 από 4)

- Αισθήματα ενοχής
- Φόβοι ότι και τα ίδια μπορεί να αρρωστήσουν
- Προβλήματα στο σχολείο
- Σωματικά συμπτώματα
- Αποκλίνουσα συμπεριφορά
- Μακροπρόθεσμη απώλεια της παιδικής ηλικίας
- Απώλεια του συνηθισμένου χρόνου και της στήριξης των γονιών

Αλλαγές στη ζωή των αδελφών (4 από 4)

- Απώλεια ενός συντρόφου για παιχνίδι
- Απώλεια της οικογενειακής συνοχής
- Αλλαγές στις συνηθισμένες οικογενειακές συνήθειες
π.χ. διακοπές
- Πρόσθετες δουλειές μέσα στην οικογένεια
- Οικονομικές απώλειες στην οικογένεια
- Θυμός - λύπη
- Αβεβαιότητα για το μέλλον

Οι γονείς και τα αδέρφια του άρρωστου παιδιού

Οι γονείς θα πρέπει να ενθαρρύνονται να:

1. Ασχολούνται με την καθημερινότητα των αδελφών
2. Συμπεριλαμβάνουν τα αδέρφια στις συζητήσεις για την ασθένεια από νωρίς
3. Ενισχύουν τις επισκέψεις τους στο νοσοκομείο
4. Τονίζουν τη θετική και αισιόδοξη πλευρά της θεραπείας έτσι ώστε να διατηρούν την **ελπίδα ζωντανή**

Περιπτώσεις που τα αδέλφια «εμπλέκονται» στη θεραπεία (1 από 2)

- Στα αδέλφια που θα υποβληθούν σε εξέταση για δότες μυελού των οστών θα πρέπει να έχουν εξηγήσει τους λόγους για αυτή την εξέταση

- Πολλά θέματα σχετικά με τα αδέλφια θα πρέπει να ληφθούν υπόψη:
  - α. φόβος αν επιλεγούν ως δότες
  - β. φόβος αν δεν επιλεγούν
  - γ. ενοχή αν ο ασθενής δεν επιζήσει

Περιπτώσεις που τα αδέλφια «εμπλέκονται» στη θεραπεία (2 από 2)

- Να επιτρέπεται η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με το αν επιθυμούν να δώσουν το δικό τους μυελό των οστών
- **Πλήρης και ειλικρινής ενημέρωση** πριν και μετά την μεταμόσχευση
- Μείωση στο ελάχιστο άλλων αλλαγών στον τρόπο ζωής της

Η φροντίδα του παιδιού στο σπίτι

Επιτρέπει στους γονείς να αντλήσουν μεγαλύτερη ικανοποίηση από το ρόλο που αναλαμβάνουν και μειώνει τα αισθήματα αδυναμίας, ανεπάρκειας και ενοχών

Βιβλιογραφία (1 από 2)

Barque M.F.: Πένθος και υγεία. Άλλοτε και σήμερα. Εκδόσεις Θυμάρι, 2001

DiMatteo M.R. and Martin L.R.(2006) : Εισαγωγή στην Ψυχολογία της Υγείας.

Επιστημονική Επιμέλεια: Φ. Αναγνωστόπουλος, Γ. Ποταμιάνος. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Farmar A. (1992) : Children's last days. Town House, Dublin.

Kubler-Ross E. : On death and dying. Simon and Schuster 1969, 1997

Παυλίδης Ν. (2004): Ογκολογία εφήβων και νεαρών ενηλίκων. Ιατρικές εκδόσεις
Πασχαλίδης

Παπαδάτου Δ. και Αναγνωστόπουλος Φ.(1995): *Η ψυχολογία στο χώρο της υγείας.*
Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα

Παπαδάτου Δ. και Αναγνωστόπουλος Φ.(2012): *Η ψυχολογία στο χώρο της υγείας.*
Εκδόσεις Παπαζήση

Βιβλιογραφία (2 από 2)

- Herbert M.(2004): Τα παιδιά μπροστά στο πένθος και την απώλεια. Επιμέλεια: Β. Παπαδιώτη - Αθανασίου. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Rainbault G. (1996): Το παιδί και ο θάνατος. Εκδόσεις Κέδρος.
- Ρηγάτος Γ. (1987): Αρρώστιες και θάνατος παιδιών στη νεοελληνική λογοτεχνία (1821-1922). Εκδόσεις Δωδώνη.
- Τσιάντης Γ. , Ξυπολυτά- Ζαχαριάδη Α. (Συλλογικό έργο) (2001): Ψυχοσωματικά προβλήματα των παιδιών. Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Χατήρα Π. (2000) : Κλινική ψυχολογική παρέμβαση στο παιδί και τον έφηβο με βαρύ και χρόνια νόσημα. Αθήνα, Εκδόσεις ΖΗΤΑ.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Τεχνολογικό Ίδρυμα Ηπείρου. <Βασιλική Σιαφάκα>.

<Ψυχολογία της Υγείας>.

Έκδοση: 1.0 <Ιωάννινα>, 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση

<http://oc-web.ioa.teiep.gr/OpenClass/courses/LOGO139/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: <Κωνσταντίνος Δρόσος>
<Ιωάννινα>, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

